

5. Çöplüklerde Yaşam ve Ölüm

a. Su Kirliliği

Zander/ İsveç

İsveç'te kent çöplüğüne komşu taşınmazlardaki konutlarında oturanlara, kullandıkları kuyu suyuna siyanür karışması nedeniyle kamu organları tarafından ücretsiz içme suyu sağlanması kararlaştırılmıştı. Bir süre sonra su, daki sağlığa zararlı olabilecek siyanür düzeyinin kağıt üzerinde yükseltilmesi nedeniyle, yöre halkının eski kuyulardan yararlanabilecekleri varsayımı ile ücretsiz içme suyu verilmesi durdurulmuştur. Bu sırada ruhsatını yenilemek isteyen çöp işleme şirketine istediği izin verilmiş, ancak ileride olası su kirliliğine karşı, yörede oturanlara ücretsiz su sağlama yükümlülüğü konulmuştur. Olay, başvurucular yönünden, Sözleşme'nin 6/1 maddesi bağlamında, yargı yolu ve dava açma olanağı yönünden tartışılmıştır. Kararın seçilen bölümlerinin tam çevirisi aşağıda sunulmaktadır:

ÇÖPLÜKLERDE

YAŞAM

VE ÖLÜM

"Olgular

I. Davanın özel koşulları

6. *İsveç yurttaşı olan karı koca Bay Lennhart ve Bayan Zander, Västerås Belediyesi sınırları içindeki Gryta'da yaşamaktadırlar.*

7. *Başvurucular 1996 yılından bu yana diğer işlerinin yanı sıra, evsel ve endüstriyel atık taşıması yapan Vätmanlands Avfallsaktiebolag (VAFAB) şirketine bitişik bir taşınmazın sahibidirler. VAFAB, Çevre Koruma İçin Ulusal Ruhsat Kurulu'nun (koncessionsnämnden för miljöskydd - "Ruhsat Kurulu") 1969 tarihli Çevre Koruma Yasası'na (miljöskyddslagen 1969:387 sayılı ve "1969 tarihli Yasa") göre yayınladığı 1 Temmuz 1983 tarihli ilk ruhsattan bu yana söz konusu alanda atık taşıma işlerini yerine getirmek için yetkili kılınmıştır.*

8. Bu ruhsatın öncesinde, 1979 yılında çöplüğe bırakılan atığın siyanür içerdiği saptanmış ve bir kuyudan çıkan içme suyunun çözümü, içindeki siyanürün aşırı düzeyde olduğunu göstermiştir. Västerås Sağlık Koruma Kurulu (hälsovårdsnämnden, sonraki adı miljö-och hälsoskyddsämnden) kuyu suyunun kullanılmasını yasaklamış ve taşınmaz sahibinin, kuyu suyundaki sakıncayla bağlantılı ve geçici olarak, şehir içme suyunu kullanması sağlanmıştır.

Ekim 1983'te yapılan sonraki analiz, birisi başvuruçunun taşınmazında bulunan olmak üzere, çöplüğün yanındaki diğer altı kuyuda da siyanürün aşırı düzeyde olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak, bu kuyulardan gelen suyun kullanımı yasaklanmış ve içlerinde başvuruçunun da bulunduğu taşınmaz sahiplerinin geçici olarak şehir içme suyunu kullanmaları sağlanmıştır.

Bununla birlikte, Haziran 1984 tarihinde Ulusal Gıda Dairesi (livsmedelsverket) izin verilen en üst siyanür düzeyinin, litrede 0.01 mg'den 0.1'ye kadar yükselebileceğini önermiştir. Sonuç olarak, belediye Şubat 1985'ten başlayarak, yukarıda söz edilen taşınmaz sahiplerine sağlanan suyu kesmiştir.

9. VAFAB, Temmuz 1986'da, Ruhsat Kurulu'ndan verilen ruhsatın yenilenmesini ve çöp dökme etkinliklerinin genişletilmesini istemiştir. Başvuruçular diğer mal sahipleriyle birlikte, 1969 tarihli yasanın 5. bölümüne göre ihtiyati tedbir yoluyla konuyla ilgili mal sahiplerine ücretsiz su sağlanmasını; önerilen faaliyetin sularının kirlenmesine neden olduğunu ve kirletme riskinin sürdüğünü belirterek, VAFAB'ın bir yükümlülük altına sokulmaksızın bu isteğin kabul edilmemesini talep etmişlerdir.

10. Ruhsat Kurulu, 13 Mart 1987 tarihli kararıyla VAFAB'ın isteğini kabul etmiş ve başvuruçular ile diğer mal sahiplerinin isteğini, çöplük ve kuyular arasında olası bir su bağlantısı olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Kurul ayrıca, kirlilik riski olasılığına rağmen, istekte bulunanlar tarafından önerilen bu tip bir genel tedbir üzerine, koşullu olarak yetkilendirme yapmanın anlamsız olduğunu belirtmiştir.

Diğer yandan Kurul, kuyular içindeki suyun düzenli aralıklarla dikkatlice analiz edilmesi ve sonuçlardan mal sahiplerinin bilgilendirilmesi zorunluluğunu içeren birkaç koşulu ruhsat belgesine eklemiştir. Yapılan analizler, suyun kirlenmesine çöplüğün neden olduğu kuşkusunu uyandıracak gerekçe sunarsa, VAFAB yükümlülük altına girecek ve mal sahiplerine su sağlanması gibi, Kent İdare Kurulu tarafından uygun sayılan bir önlemi ivedilikle alacaktır.

11. Başvurucular, Hükümete yönelik olarak ruhsat için saptanan koşulların sorgulandığı bir temyiz başvurusunda bulunmuşlardır. Hükümet, temyiz son aşamasında bunları onaylamış (aşağıda 13. paragrafa bakınız) ve 17 Mart 1988 tarihinde temyiz istemini reddetmiştir.

(...)

13. Ruhsat Kurulu tarafından verilen tehlikeli çevresel etkinlik için yetkilendirme kararı, hangi koşullarda ve hangi işlemlere yönelik olduğu konusunda mutlak açıklık taşımalıdır (18. bölüm). İlgili herhangi bir kişi tarafından Hükümet'e karşı temyiz başvurusunda bulunulabilir (48. bölüm). Başvurucuların temyizini reddettiği sırada (yukarıda 11. paragrafa bakınız), Hükümet'in kararlarına karşı yargı yolu kapalıdır (bu noktadaki diğer ayrıntılar için özellikle 23 Eylül 1982 tarihli Sporrong ve Lönnroth - İsveç kararına bakınız [Seri A no.52, pp.19-20, para.20]). 1 Haziran 1988 tarihli, Kesin İdari Kararların Yargısal İncelemesi Yasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra, Hükümet'in birkaç yasal kararı, Yüksek İdare Mahkemesi önünde itiraz edilebilir duruma gelmiştir. Bununla birlikte, Yasa geçmişe etkili olmadığı için -Hükümet'in kararı bağlamında- başvurucular açısından bu iç hukuk yolu kullanılabilir olmamıştır.

(...)

Hukuk

I. 6/1'in İhlal Edildiği İddiası

20. Başvurucular söz konusu tarihte, Ruhsat Kurulu'nun 13 Mart 1987 günlü kararını onaylayan 17 Mart 1988 tarihli Hükümet kararına karşı, İsveç hukukuna göre yargı yolunun kapalı olmasından yakınmışlardır (yukarıda 11. paragrafa bakınız). Başvurucular, 6.Maddenin 1. fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Hükümet, söz konusu yargılamada bu kuralın uygulanabilirliğine itiraz etmiştir, oysa Komisyon başvurucuların görüşünü onaylamıştır.

A. 6. Maddenin 1. fıkrasının uygulanabilirliği

1. Bir "hak" üzerine bir "tartışma"nın ("çekişme") olması

21. Mahkeme, önceki içtihatlarında (28 Temmuz 1990 tarihli Skärby – İsveç kararı ve 19 Nisan 1993 tarihli Kraska – İsviçre kararı) dile getirdiği ilkelerine göre şunları yineler: iç hukuka göre genel kabul görmüş, hiç olmazsa tartışılabilir alanlarda, bir "hak" üzerindeki tartışmanın (çekişme) olup olmadığı öncelikle araştırılmalıdır. Tartışma, mutlaka gerçek ve ciddi olmalı; sadece hakkın asli varlığıyla değil, ayrıca kapsamı ve uygulama yolu ve son olarak yargılama sonucu, söz konusu hak için doğrudan ve kesin olmalıdır.

22. Hükümet bu davanın, Mahkeme'nin medeni bir hak üzerinde bir tartışmanın (çekişme) varlığını bulguladığı önceki davalardan önemli açılardan farklı olduğunu ileri sürmüştür. Bu farklılıkların varlığı, böylesi çelişik bir sonuca izin vermiştir.

Öncelikle, Mahkeme önündeki dava, ruhsat isteme yetkisine sahip bir kişi ile yetkililer arasındaki bir tartışma-

dan çok, kamu otoritesi tarafından üçüncü bir kişiye verilen ruhsatla ilgilidir.

Üstelik başvurucular, içme sularının kirlendiği iddiası sonucunda taşınmazlarının değerinin düştüğünü ve değişik sıkıntılara katlanmak zorunda kaldıkları iddia etmelerine karşın; Taşınmaz/Emlâk Mahkemesi'nde tazminat davası açarak, 1986 tarihli yasaya göre yargısal incelemeyi sağlamak olanağından yararlanmamışlardır. Bu olanak, 6. maddenin 1. paragrafındaki zorunluluğu karşılayan bir iç hukuk yoludur. Başvurucular, VAFAB'ın çöplükteki faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıkan zarara karşı bir giderim yöntemi oluşturabilirlerdi -örneğin taşınmaz yitikleri için bir form oluşturmak gibi-; yukarıda sözü edilen yasaya göre tazminat istemek için hak sahibi olabilirlerdi. Muhtemelen yasal giderlerden kaçınmak için yada zararı kanıtlamak zor olduğundan, başvurucular bunun yerine, VAFAB'a koşullu ruhsat verilmesi amacıyla 1969 tarihli yasaya göre, Ruhsat Kurulu'ndan ihtiyati tedbir isteminde bulunmayı seçmişler, ancak karar, yargısal incelemeye tâbi tutulmamıştır.

Ruhsat Kurulu'nun, başvurucuların istemine ilişkin işlevi, VAFAB'ın soruşturulan faaliyeti açısından sadece değerlendirmede bulunmak; Kurul'un yetkilendirmesinin, kuyudaki suda önemli bir zarar riskine yol açıp açmadığını ve istenen koşulların yerine getirilip getirilmediğini değerlendirmektir. Hükümet, iç hukuka göre, başvurucuların "haklarının" sınırlanmasını içeren böyle bir riskin varlığının, salt Kurul tarafından değerlendirilmesini tartışmıştır. Hükümet'e göre; tartışmalı alanlar üzerine, başvurucular ortaya çıkan bir riskten korunmak için İsveç hukukuna dayanarak herhangi bir kazanılmış hakka sahip olduklarını ya da mülkiyet haklarını etkileyen herhangi bir riskin varlığını ileri sürememişlerdir.

Eğer somut davada, 6. maddenin 1. fıkrası 1969 tarihli yasaya göre yargılama sürecinde uygulanabilir bulunur-

sa, çok sayıda davacıdan gelecek yakınmalarda yalnızca eylemi değil, olası zarar riskleri de ortaya konulacağı için, çok kapsamlı yargılama yöntemlerini uygulamak ve çevresel konuların geniş çaplı bir korumasını sağlamak, devletler için bir yükümlülük ve beklenen sonuç olabilecektir. Gerçekte Hükümet bu konularla ilgilidir. Bu durum, Hükümet'in bakış açısıyla, kamu yararını ve ayrıca potansiyel olarak etkilenen arazi sahiplerinin yaklaşımlarında olduğu gibi, bireysel yararları korumayan 1969 tarihli Yasa'ya göre izlenen davadaki yargılama yönteminden çok daha pahalı ve hantal olunması anlamına gelebilir. Sonuçta davada, başvurucuların istediği kapsamda olmasa da, ihtiyati tedbirler alınmıştır.

23. Mahkeme, başvurucuların idari makamlara yaptıkları başvurunun, 1969 tarihli Yasanın 5. bölümüne dayandığını dikkate alır. Bu kural, tehlikeli çevresel faaliyetler içinde iş yapan ya da yapma niyetinde olan kişi üzerindeki belirli yükümlülükleri -bu yükümlülüklerin yanı sıra yararlanıcısının kim olduğu kesinlikle belirtilmeksizin- ortaya koymaktadır.

Diğer yandan, çöplüğe bitişik taşınmaz sahibi olan başvurucuların, yürürlükteki İsveç hukukuna göre; 5. bölümdeki kurala dayanarak, VAFAB'in izne hak kazanmak için -bir koşul olarak- belirli koruyucu önlemleri almasının zorunlu kılınmasını Ruhsat Kurulu'ndan talep ettiklerine dikkat edilmiştir. Ek olarak, başvurucular Ruhsat Kurulu'nun kararını, Hükümet nezdinde bu açıdan temyiz etmişlerdir.

Üstelik Ruhsat Kurulu başvurucuların ihtiyati tedbir istemli dilekçelerini reddetmişken, görünüşte 5. bölüm temelinde 13 Mart 1987 tarihli kararıyla VASAB'a yükümlülük içeren koşullu ruhsat düzenlemiş ise de; Kent İdare Kurulu'nun gerçekçi varsayımıyla, eğer ileride yapılacak analizler, suyun kirlenmesine çöplüğün neden olduğu kuşkusunu uyandıran gerekçeler sunarsa, başvurucuların

da içinde bulunduğu kuyu sahiplerine su sağlanmasına karar verilmiştir.

24. Başvurucular Hükümet'e yönelik temyizlerinde, Kurul'un tedbirlerin mantıksız ve çöplükteki faaliyetler yüzünden kuyularının kirlenmesinin kuşkulu olduğuna yönelik değerlendirmesine itiraz etmişlerdir. Yetkili makamların takdir hakkı, hem böylesi takdir hakkını serbest bırakmayan idare hukukunun genel ilkeleri, hem de zararlı etkileri düzeltici ya da önleyici zorunluluğu içeren 5. bölümün kuralları bakımından sınırlıdır. Bundan dolayı, başvurucular ve Kurul'un kendi takdir hakkı çerçevesinde VAFAB'ın ruhsatına ilaştirdiği koşulların meşruluğunu işleyebilir duruma getiren makamlar arasında ciddi bir anlaşmazlık oluşmuştur.

Bu tartışmadan çıkan sonuç, kuyularının VAFAB tarafından kirlenmesine karşı başvurucuların korunma yetkisinin doğrudan ve kesin olduğudur. Başvurucular, 6. maddenin 1. paragrafında amaçlanan "haklar"ından birinin "sınırlama" sını içermesi nedeniyle Hükümet'e karşı temyiz başvurusunda bulunmuşlardır.

2. Başvurucuların hakkının "medeni bir hak" olup olmadığı

25. Hükümet, tehlikeli çevresel faaliyetler sonucunda zarar gören mülk için tazminat ödenmesini düzenleyen 1986 tarihli Yasa'nın, çoğunlukla genel kamu yararına ilişkin faaliyetleri düzenleyen 1969 tarihli Yasa'dan farklı olduğunu ileri sürmüştür. Önceki Yasa, esasen medeni hukuk konularıyla ilgiliyken, sonraki Yasa ağırlıklı olarak kamu hukuku karakterine sahiptir.

26. Mahkeme, başvurucuların isteğinin doğrudan kuyularındaki suyu içmek için kullanma ehliyetiyle ilgili olduğuna dikkat çeker. Bu ehliyet, arazi sahiplerinin haklarının bir yüzüdür. 6. maddenin 1. paragrafı anlamında, mülkiyet hakkı açıkça bir "medeni hak"tır (diğerlerinin yanı sıra bakınız: 7 Temmuz

1989 tarihli Tre Traktörer-İsveç kararı, Seri A noç159, s.19, 43. paragraf ve 27 Kasım 1991 tarihli Oerlemans-Hollanda kararı, Seri A, no.219, s.20-21, 48. paragraf). Sonuç olarak, Hükümet'in başvurduğu kamu hukuku görüşüne rağmen, başvuruçular ve Komisyon gibi Mahkeme de, konunun bir "medeni hak" olarak adlandırıldığı görüşündedir.

3. Karar

27. Kısaca davada 6. Maddenin 1. paragrafı uygulanır.

B. 6. Maddenin 1. paragrafına uygunluk

28. Başvuruçular, söz konusu tarihte, İsveç hukukuna göre, 13 Mart 1987 tarihli Ruhsat Kurulu'nun kararını onaylayan Hükümet'in 17 Mart 1988 günlü kararının bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesi hakkına sahip değildir ve Hükümet bu olguyu kabul etmiştir. Bu nedenle görülen davada, 6. maddenin 1. bendi ihlal edilmiştir."⁶⁶

(Zander / İsveç,1993)

Sözleşmenin 6/1. maddesinin ihlal edildiğini saptayan Mahkeme, başvuruçulara manevi tazminat olarak 30,000 Kron, ücretler ve giderler için de 145,860 Kron ödenmesini kararlaştırmıştır.

Görüldüğü gibi başvurunun konusu, kent çöplüğünün doğaya ve yakındaki taşınmazlara verdiği zararların giderilmesi değildir. Oluşan çevresel yitikleri doğrudan önlemek için herhangi bir girişim yapılmamıştır. Tartışma, kuyulardaki suyun, ne kadar siyanürle içilebileceğidir. İzin verilebilen oran 0.01 mg iken, bir anda on kat artırılarak

⁶⁶ Nilgün Tortop çevirisi.

0.1'e yükseltmiştir. Başvuruculara kuyularından çıkan suyu kullanamamaları nedeniyle çöplüğü işleten kuruluşun ücretsiz su sağlaması ile sorun çözülebilecektir. Ancak ilgili kamu birimleri bu yükümlülüklerini bile yerine getirmeden işletme ruhsatını yenilemişlerdir. AİHM, başvuruların çıkarlarını "medeni hak" niteliğinde gördüğünden, 6/1. maddenin çiğnendiğini kararlaştırmıştır. Başvurunun bir başka önemli yanı, İsveç'in idari işlemlere karşı yargı yolunu kapalı tutmakta diremesidir. AİHM'nin daha önce İsveç'le ilgili vermiş olduğu benzer konulardaki kararlarında bu işleyiş birkaç kez adil yargılanma güvencelerine aykırı bulunmuştu. Ancak İsveç, Sözleşme'nin 46/2 maddesi bağlamındaki AİHM kararlarını yerine getirme yükümlülüğünü ve tartışma konusu yönetsel işlemlere karşı yargı yolunun açan yasa değişikliklerini yapmaktan gecikmişti.

b. Beklenen Patlama

Öneryıldız/Türkiye

Devletlerin, bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama haklarını gerçekleştirmeye yönelik yükümlülüklerini savsaklamalarından kaynaklanan yitkilerin çok ağır sonuçlarının ele alındığı bir karar, Türkiye'den gelmiştir. Devletlerin pozitif yükümlülüğünün çok yönlü ve bir o kadar da ayrıntılı olarak tartışıldığı dava, Ümraniye çöplüğünün patlamasıyla ilgilidir. Bu olayda otuz dokuz kişi yaşamını yitirmişti. Kazanın temel nedenleri, kurumsal ilgisizlik, iletişimsizlik ve toplumsal hizmet birimlerinin birbirlerinden kopuk çalışmalarıydı. Aslında, "çalışmamaları" sözcüğü olaya daha uygun düşüyor. Korkunç olayın öncesinde, beklenen felaket her yönüyle öğrenilmiş, en üst düzeydeki tüm ilgililerin bilgisine iletilmiş, ancak hiç bir önlem alınmamıştı. İrili ufaklı tüm sorumluların yaptıkları tek bir şey

vardı. Yaklaşan kara günü beklemek. Böyle bir işleyişin sözleşme karşısındaki hukuksal sonuçlarını değerlendiren “Öneriyıldız/Türkiye” kararı, Türkiye açısından yüz kızartıcı bir utanç belgesidir. Elden bırakılmadan okunması gereken bir aymazlığın öyküsüdür. Kararın önemli bulduğumuz bölümlerini içeren geniş bir özetini aşağıya aktarıyoruz:

“A. Ümraniye Çöplüğü ve Başvurucunun Yaşadığı Yer

10. 1970’lerin ilk yıllarından bu yana, Kazım Karabekir’e bitişik bir gecekondu mahallesi olan Hekimbaşı’nda ev atıklarının toplandığı bir çöplük kullanılmaktadır. 22 Ocak 1960’da, Orman Komisyonu’na (özünde Hazine’ye) ait olan arazinin kullanımı, doksan dokuz yıllığına İstanbul Belediye Meclisi’ne verilmiştir. Vadiye yukarıdan bakan eğimli bir arazi üzerindeki alan, yaklaşık 350.000 m2 lik bir yüzeye yayılmış olup, 1972’den bu yana Belediye Meclisi’nin ve Bakanlık organlarının sorumluluğu ve yetkisi altında, Beykoz, Üsküdar, Kadıköy ve Ümraniye ilçeleri tarafından çöplük olarak kullanılmaktadır.

Çöplük kullanılmaya başlandığı zaman, bu alanda ikamet edilmemekteydi. En yakın yerleşim yeri yaklaşık 3,5 km. uzaklıktaydı. Yıllar ilerledikçe, çöplüğü çevreleyen alanda izinsiz gecekondu yapılmaya başlandı. Hekimbaşı ile Kazım Karabekir’i kapsayan resmi bir haritaya göre, başvurucunun evi, Dereboyu Sokak ile Gerze Sokak’ın birleştiği köşede bulunmaktadır. Evin bir kısmı Belediye’ye ait çöplüğe bitişiktir ve 1978’den beri İlçe Meclisi’ne bağlı olan Belediye Başkanı’nın yetkisi altında bulunmaktadır. Ümraniye çöplüğü artık mevcut değildir. Yerel meclis, çöplüğü toprakla kapatarak üzerine havalandırma boruları yerleştirmiştir. Günümüzde arazi olarak kullanımı planlanan yer, Hekimbaşı ile Kazım Karabekir’deki açık alan gereksinimi için hazırlanmaktadır. Belediye Meclisi, önceden çöplüğün bulunduğu yere ağaçlar dikmiş, burada, spor alanları oluşturmuştur. Daha sonra burada Ümraniye’nin gecekondu mahallelerini oluşturmuştur.

B. Ümraniye İlçe Meclisi'nin Aldığı Önlemler

11. 26 Mart 1989'daki yerel seçimlerin ardından Ümraniye İlçe Meclisi, şehir gelişim planını 1: 1000 ölçeğinde değiştirmek istemiştir. Ancak, onay organları Belediye Çöplüğü'ne çok yakın bir alanı içine aldığı için bu planı reddetmişlerdir. 4 Aralık 1989'dan itibaren Ümraniye İlçe Meclisi, çöplük alanını iyileştirmek için, toprak ve moloz yığınlarını Ümraniye'nin gecekondulu mahallelerini çevreleyen alan üzerine dökmeye başlamıştır. Bununla birlikte Hekimbaşı'nda oturan M. C. ve A. C. adlarındaki iki kişi, 15 Aralık 1989'da, taşınmazın mülkiyetini elde etmek için İlçe Meclisi'ne karşı, Üsküdar 4. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açmıştır. Tarlalarına verilen zararlardan yakınmışlar ve çalışmanın durdurulmasını istemişlerdir. M. C. ve A. C., başvurularını desteklemek amacıyla, 168900 vergi numarası altında 1977'den beri emlak vergisi ödemekle yükümlü olduklarını gösteren belgeler sunmuşlardır. 1983'te yetkililer, M. C. ve A. C.'den yasadışı binaların bildirim için standart bir form doldurmalarını istemişlerdir. Böylece gayrimenkul ve arsa mülkiyet haklarının yasal açıdan belgelenmesi sağlanabilecekti (bkz. aşağıdaki 54. fıkra). 21 Ağustos 1989'da, bu iki kişinin isteği üzerine, Belediye Meclisi'nin su ve kanalizasyondan sorumlu yetkilileri, evlerine sayaç yerleştirme talimatı vermiştir. Ayrıca, elektrik faturalarının kopyalarına, su sayaçlarından alınan okumalara göre, M. C. ve A.C.'nin kullandıkları su için düzenli ödemeler yaptıkları görülmektedir.

12. İlçe meclisi, Asliye Hukuk Mahkemesi'ndeki savunmasını, M.C. ve A.C.'nin talep ettiği arazinin çöplerin toplandığı yer üzerinde olduğuna, orada bulunan evin sağlık koşullarına uygun olmadığına ve tapularının düzenlenmesi için başvuru yapma haklarının bulunmadığına dayandırmıştır. 2 Mayıs 1991'de, Mahkeme, söz konusu arsa üzerindeki haklarının kullanılmasına müdahalede bulunulduğu gerekçesiyle, M.C. ve A.C.'nin istemleri doğrultusunda karar vermiştir (dava no. 1989/1088). Bununla birlikte, Yargıtay, 2 Mart 1992'de kararı bozmuştur. 22

Ekim 1992'de Asliye Hukuk Mahkemesi, Yargıtay'ın kararına uyarak M.C. ve A.C.'nin davalarını reddetmiştir.

13. 9 Nisan 1991'de Ümraniye İlçe Meclisi, çöplüğün ilgili yönetmeliklere, özellikle 14 Mart 1991'deki Katı Atık Kontrolü Yönetmeliğine uygun olup olmadığını saptamak amacıyla uzman bilirkişilerin atanması için, Üsküdar 3. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuştur, İlçe Meclisi aynı zamanda, Belediye Meclisi ve çöplüğü kullanan diğer İlçe Meclisleri'nin aleyhine açmak için hazırlandığı tazminat davasını destekleyen bir kanıt olması açısından, uğradığı zararın değerlendirilmesini istemiştir. Delil tespiti için yapılan başvuru, 1999/76 no'lu dosya olarak işleme konmuş; 24 Nisan 1991'de, bu amaç için bir çevre profesörü, bir tapu sicil memuru ve bir adli tıp uzmanından oluşan uzman bilirkişi kurulu oluşturulmuştur. 7 Mayıs 1991'de hazırlanan bilirkişi raporuna göre, söz konusu çöplük 14 Mart 1991'deki Yönetmeliklerin 24-27, 30, 38. maddelerinde yer alan koşullara uymamaktadır. Aynı şekilde, çöplük çevrede yaşayanlar, özellikle gecekondu mahallelerinde oturanlar için ciddi sağlık risklerini arttıracabilecek birçok tehlike içermektedir. Hurda yığınlarının elli metre yakınında bulunan evlerle çöplüğü ayırmak için aralarında duvar ya da çit bulunmamaktadır. Çöplükte toplama, gübre, geri dönüşüm ve yakma sistemleri bulunmamaktadır. Drenaj ya da drenaj suyu arıtma sistemi kurulmamıştır. Uzmanlar, Ümraniye çöplüğünün "insanları, hayvanları ve çevreyi her türlü riske maruz bıraktığı" sonucuna varmışlardır. Bu bağlamda rapor, yirmini civarında bulaşıcı hastalığın yayılabileceğine dikkat çekerek, özellikle aşağıdaki saptamaları vurgulamıştır:

"...Bütün atık toplama yerlerinde metan, karbondioksit ve hidrojen sülfat oluşmaktadır. Bu maddeler toplanmalı ve denetim altında yakılmalıdır. Ancak, söz konusu çöplükte bu sistem uygulanmamaktadır. Metan, belli bir oranda havayla karıştığında patlayabilir. Atıkların parçalanması sonucunda ortaya çıkan metan gazının patlamasını önlemenin hiçbir yolu yoktur. Allah korusun, çevredeki evler düşünülürse, hasar büyük çaplı olabilir...."

27 Mayıs 1991'de, rapor söz konusu dört İlçe Meclisi'nin ilgisine sunulmuş, 7 Haziran 1991'de ise Vali bilgilendirilmiş ve kendisinden Sağlık Bakanlığı ile Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı'na bilgi vermesi istenmiştir.

14. Kadıköy ve Üsküdar İlçe Meclisleri ve Belediye Meclisi, sırasıyla 3,5 ve 9 Haziran 1991'de itiraz ettikleri bilirkişi raporunun iptal edilmesi için başvuruda bulunmuşlardır.

15. Bununla birlikte, 18 Haziran 1991'de rapordan bilgi edinen Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı, belirtilen sorunlara çözüm bulması için İstanbul Valiliği'ne, Belediye Meclisi'ne ve Ümraniye İlçe Meclisi'ne önerilerde bulunmuştur (no. 09513).

16. 27 Ağustos 1992'de, Ümraniye Belediye Başkanı Şinasi Öktem, Belediye Meclisi ile komşu ilçe meclislerinin atık toplama alanını kullanmalarını önlemek amacıyla geçici önlem uygulanması için, Üsküdar 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'ne başvurmuştur. Özellikle, daha fazla çöp atılmamasını, çöplüğün kapatılmasını ve ilçesinin uğradığı zararın tazmin edilmesini istemiştir. 3 Kasım 1992'de, İstanbul Belediye Meclisi temsilcisi bu başvuruya itiraz etmiştir. Temsilci, Belediye Meclisi'nin çöplüğe giden yolların bakımını yapma, hastalıkların ve kokuların yayılmasını ve köpeklerin dağıtmasını önleme çabalarını vurgulayarak, çöp alanını geliştirmek için özellikle bir plan oluşturulduğunu belirtmiştir. Çöplüğün geçici olarak kapatılması istemiyle ilgili olarak, temsilci Ümraniye İlçe Meclisi'nin kurulduğu 1987 yılından bu yana çöp alanını tehlikeli ve zararlı maddelerden arındırmak için hiçbir şey yapmadığını iddia etmiştir. Belediye Meclisi, gerçekten de modern standartlara uyan yeni alanların geliştirilmesi için ihale davetinde bulunmuştur. İlk planlama sözleşmesi bir Amerikan firması olan CVH2M Hill International Ltd'e verilmiş, sırasıyla 21 Aralık 1992 ve 17 Şubat 1993'te İstanbul'un Avrupa ve Anadolu yakaları için yeni alanlar tasarlanmıştır. Projenin 1993 yılı içinde tamamlanmasına karar verilmiştir.

17. Bu işlemler askıda iken, Ümraniye İlçe Meclisi, 15 Mayıs 1993'ten itibaren çöp dökülmesine izin verilmeyeceğini İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı'na bildirmiştir.

C. Kaza

18. 28 Nisan 1993 sabahı 11 sularında çöp alanında bir metan gazı patlaması meydana gelmiştir. Yığma sonucu ortaya çıkan basınçtan kaynaklanan kaymanın ardından, atıklar çöp yığınının kopmuş ve başvurana ait konutun da içinde bulunduğu, çöplüğün kurulduğu vadinin tabanına yerleşmiş on civarında gecekondunun üzerine kaymıştır. Kazada otuz dokuz kişi yaşamını yitirmiştir."

Yukarıdaki anlatımların da ortaya koyduğu gibi, tüm uyarı ve girişimlere karşın gereken önlemler alınmadığı için beklenen olay gerçekleşmiştir. Başvurucular, AİHS'nin 2, 8 ve 13. maddeleri ile I Numaralı Protokol'ün 1. Maddesi'ne dayanarak, İstanbul, Ümraniye'deki Belediye'ye ait çöplükte meydana gelen metan gazı patlaması sonucu yaşamalarını yitiren yakınlarının ölümlerinden ve malvarlıklarının büyük zararlar görmesinden yerel organların sorumlu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Başvurucular ayrıca, davalarıyla ilgili yerel işlemlerin, AİHS'nin 6. maddesinde yer alan hakkaniyet ve uygun süre gereklerine uymadığından yakınmışlardır. Mahkeme bu aşamadan sonra, Türkiye'de izlenen hukuksal girişimleri ve alınan sonuçları değerlendirmiştir. Mahkeme'nin saptamalarına göre:

"23. 14 Mayıs 1993'te Cumhuriyet Savcısı, bazı kaza mağdurlarının ve tanıklarının ifadesini dinlemiştir. 18 Mayıs 1993'te uzman bilirkişi kurulu, Cumhuriyet Savcısı'nın istediği raporu sunmuştur. Bilirkişiler raporlarında öncelikle, bölgenin 1:5000 ölçeğinde nazım imar planının olmadığını, 1:1000 ölçeğindeki uygulama imar planının onaylanmadığını ve yığın altında kalan evlerden çoğunun aslında kentsel planların kapsadığı alanın di-

şında, çöp alanının uzak bir kenarında bulunduğunu belirtmiştir. Uzmanlar, -zaten sabit olmayan zemini etkileyen- kaymanın hem çöplüğün içindeki gazın yığılma basıncı ile, hem de gazın patlaması ile açıklanabileceğini belirtmişlerdir. Uzmanlar, ilgili yönetmelikler uyarınca yerel yetkililerin yükümlülüklerini ve görevlerini yineleyerek, kazanın sorumluluğunun aşağıdaki gibi paylaşılması gerektiği sonucuna varmışlardır:

(i) Çöplüğün kurulduğu 1970 yılında var olan ve o zamandan bu yana daha da kötü hal alan teknik sorunların önlenmesi için yeterince erken harekete geçmediği için ya da 3030 sayılı kanun uyarınca söz konusu ilçe meclislerine alternatif çöp toplama alanı göstermediği için İstanbul Belediye Meclisi 2/8;

(ii) 20814 sayılı Yönetmeliklerin aksine, 1000 metre genişliğinde yerleşime kapalı bir tampon bölge bırakmadan geliştirme planı uyguladığı için; alanı yasaya aykırı yerleşim yerlerinin yapılmasına cazip bir hale getirerek 7 Mayıs 1991'deki bilirkişi raporuna rağmen bu evlerin inşa edilmesini önlemek için hiçbir önlem almadığı için Ümraniye İlçe Meclisi 2/8;

(iii) çöp yığınlarına yakın bir yere yerleşerek aile üyelerini tehlikeye attığı için gecekondu sakinleri 1/8;

(iv) Katı Atık Kontrolü Yönetmeliğine uygun olarak çöplüğü kontrol etmediği için Çevre Bakanlığı 1/8.

(v) kaçak yapılaşmayla ilgili olarak birçok kez af çıkararak bu tür yerleşimlerin yayılmasını teşvik ettiği ve ev sahiplerine tapu verdiği için Hükümet 1/8 sorumlu bulunmuştur."

Sonraki aşamalar, yukarıdaki saptamalara uygun olarak gelişmiştir. Teftiş Kurulu Başkanı'nın görevlendirdiği bilirkişilerin 9 Temmuz 1993 günlü raporlarında, Cumhuriyet Savcısı'nın raporlarında, aynı kamu görevlilerinin sorumlulukları açıkça vurgulanmıştır. AİHM'nin kararında, bu gelişmelerin ışığı altında alınan önlemlerden kendisinin

haberdar edilmesini talep ettiğini belirten Belediye Başkanı Nurettin Sözen'in aşağıdaki yanıtlarına değinilmektedir:

"Belediye meclisimiz, 1993'ün sonuna kadar, eski alanların mümkün olabilecek en az zararlı biçimde kullanılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almış, şimdiye kadar ülkemizde girilen en büyük ve en modern tesislerden birinin inşası için bütün hazırlıkları tamamlamıştır. Ayrıca, gerekli şartlara uygun geçici bir atık toplama alanı kuruyoruz. Bunun yanı sıra, [ömrülerinin sonunda olan] eski alanlarda yenileştirme çalışmaları devam ediyor. Kısacası, geçtiğimiz üç yıl içinde, belediye meclisimiz atık problemiyle ciddi bir biçimde ilgilenmiştir... [ve] şu an çalışmalar devam etmektedir."...

"33. 4 Nisan 1996'da çıkan bir kararda Ceza Mahkemesi, bu savunmalarının asılsız olduğunu göz önüne alarak iki belediye başkanını suçlu bulmuştur. Yargıçlar, kararlarını özellikle 29 Nisan 1993 ve 9 Temmuz 1993 tarihleri arasında yapılan kapsamlı ceza soruşturmaları sırasında elde edinilen kanıtlara dayandırmıştır (bkz. yukarıdaki 19 ve 28. Maddeler). 30 Kasım 1995'te çıkan bir karardan, söz konusu makamların her birine düşen yükümlülük payını belirlerken, yargıçların Cumhuriyet Savcısı'nın talebi üzerine bu konu üzerine hazırlanan ve 18 Mayıs 1993'ten itibaren elde mevcut olan bilirkişi raporundaki bulguları tereddüt etmeksizin onaylamış oldukları anlaşılmaktadır (bkz. yukarıdaki 23. madde). Bilirkişi raporundan haberdar olmalarına rağmen, iki sanık uygun koruyucu önlemler almamışlardır. Kalabalığa ateş eden bir kişinin insanların öleceğini bilmesi gerektiği ve sonradan öldürme niyetinde olmadığını iddia edemeyeceği gibi, bu davada sanıklar görevlerini ihmal etme niyetinde olmadıklarını iddia edemezler. Bununla beraber, bütün sorumluluk onlara ait değildir. Diğerleri gibi onlar da görevlerini ihmal etmişlerdir. Bu davada asıl yanlış, bir yamaç üzerine kurulmuş olan çöplüğün alt kısmına evler yapılmasıdır. Olaydan, bu gecekondularda yaşayanlar da sorumludur. Bu kişilerin, çöp yığınının bir gün başlarının üstüne geçeceğini ve hasara uğrayacaklarının ayırında olmaları gerekiyordu. Çöplüğün elli

metre uzağına ev yapmamaları gerekiyordu. Pervasızlıklarını yaşamlarıyla ödediler.

34. Ceza Mahkemesi, Sözen ile Öktem'i Ceza Kanunu'nun 230. Maddesi uyarınca asgari (üç ay) hapis ve 160.000 TL para cezasına çarptırmıştır. Daire, 647 sayılı Kanun'un 4(1) Maddesi uyarınca, hapis cezalarını para cezasına çevirmiş ve sonuç olarak para cezası 610.000 TL olmuştur. Sanıkların tekrar suç işlemeceğinden emin olduktan sonra, Mahkeme aynı Kanun'un 6. Maddesi'ne uygun olarak cezaların uygulanmasını ertelemiştir. Yargıtay, 10 Kasım 1997'de verdiği bir kararla Yerel Mahkeme'nin kararını onaylamıştır.

36. Başvurucu, görünüşte bu dava işlemlerinin hiç birinden bilgilendirilmemiş ya da idari sorgulama birimlerinin ve ceza mahkemelerinin hiç birinde ifade vermemiş; hiçbir mahkeme kararı başvurusunun istemlerini karşılamamıştır."

AİHM kararı çok uzundur. Bu nedenle karardaki anlatımlardan aktardığımız yukarıdaki saptamalardan sonra, Mahkeme'nin kendi gerekçelerini de aşağıda belirtiyoruz:

"126. Başvurucu ilk olarak, meskenin üzerinde inşa edildiği ve 28 Nisan 1993'e kadar bu şekilde işgal ettiği araziye ilişkin olarak, işlemleri başlattığını ve taşınmazın tapusunu almasının önünde hiçbir engel bulunmadığını belirtmiştir. Ancak Mahkeme'nin bu spekülasyon savı kabul etmesi mümkün değildir. Aslında, tarafların herhangi bir ayrıntılı bilgi sunmadığı göz önüne alındığında, Mahkeme'nin, Kazım Karabekir bölgesinin, Hekimbaşı bölgesinin aksine (bkz. yukarıdaki 11. paragraf), gecekondu-rehabilitasyon planına dahil olup olmadığını; başvuranın söz konusu tarihte işgal etmiş olduğu kamu arazisinin tapusunu alabilmek için şehir planlaması yönetmeliği uyarınca gerekli resmi koşulları yerine getirip getirmediğini (bkz. yukarıdaki 54. paragraf) belirlemesi mümkün olmamıştır. Her koşulda, başvuran hiçbir zaman bu yönde idari bir adım atmadığını kabul etmiştir. Bu koşullar altında AİHM, başvuranın bir gün söz konusu araziye devralma beklentisinin mahkemelerde kabul edilebilecek

temellere sahip olduğunu, dolayısıyla AİHM'nin içtihatları uyarınca bağımsız bir 'mülk' oluşturduğunu kabul edemez (Kopecy/Slovakya [BD], sayı 44912/98, §§ 25-26, AİHM 2004-...). Kadastro Yasası (3402 sayılı Yasa) uyarınca devri ve fiili işgal yoluyla elde edilmesi mümkün olmayan kamuya ait arazilerin tapusunu almasını sağlayacak hiçbir hüküm bulunmamaktadır. Hükümet burada, spor alanları oluşturmuştur.

127. Yukarıda anlatılanlara karşın, başvuru konutuna ilişkin farklı değerlendirmeler söz konusudur. Bu bağlamda, AİHM'nin, yukarıda belirtilen ve başvuranın davranışlarının Devlet makamları tarafından hoş görüldüğü sonucuna varmasını sağlayan nedenlere (bkz. yukarıdaki 105. ve 106. paragraflar) gönderme yapılması yeterli olacaktır. Bu nedenler, I No.'lu Protokol'ün 1. maddesi bağlamında geçerlidir. Başvurucu ile akrabalarının, meskenleri ve taşınabilir mallarında bir mülkiyet beklentisine sahip olduğunun yetkili makamlar tarafından defacto olarak kabul edildiği yargısını desteklemektedir"

AİHM'nin değerlendirmelerinde öncelikle Sözleşme'nin yaşama hakkını koruyan 2. maddesi ele alınmakla birlikte, bu gerekçelerin ihal saptanan bütün maddeler için geçerli olduğu belirtilmiştir. Mahkeme, çok ayrıntılı kararında, objektif sorumluluk gerekçelerini vurguladıktan sonra:

"1. 1. Başvurucunun dokuz yakınının kazayla ölümünü önleyecek gerekli tedbirlerin alınmaması nedeniyle, AİHS'nin 2. maddesinin özü bakımından ihlal edildiğine, oybirliğiyle;

2. 2. Yaşama hakkının kanun tarafından yeterince korunmaması nedeniyle, AİHS'nin 2. maddesinin yöntem açısından ihlal edildiğine, bire karşı on altı oyla;

3. 3. I Numaralı Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğine, ikiye karşı on beş oyla;

4. 4. 2. maddenin özü yönünden yapılan yakınmaya ilişkin olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine, ikiye karşı on beş oyla;

5. 5. 1 Numaralı Protokol'ün 1. maddesine dayandırılan yakınmaya ilişkin olarak AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine, ikiye karşı on beş oyla,

6. AİHS madde 6/1 veya madde 8 çerçevesinde ele alınacak ayrı bir konu bulunmadığına oybirliğiyle," karar vermiştir.⁶⁷

(Öneryıldız/Türkiye,2004)

Karar gerekçelerinde de üzerinde durulduğu gibi, AİHM, Türkiye'deki kamu yöneticilerinin, yargıç ve savcılarının yapmaları gerekenleri yapmıştır. Değerlendirmelerini genellikle ulusal hukuka dayandırmıştır. En önemlisi de, Türkiye'deki, giderek cezalandırılmama ayrıcalığına dönüşen yargılanmama bağışıklığını, en ölümcül sonuçları veren kamusal suçlara salınan cezaların yetersizliğini, vurdumduymazlığı, aymazlığı, çok somut bir biçimde önümüze koymuştur. Mahkeme'ye göre, bu davada yürütüldüğü biçimiyle, ceza hukuku alanında izlenen yol, tam ve etkin değildir. Dolayısıyla uygun bir giderim yöntemi sayılmaz. Yeterli hukuksal denetimin yapılmadığını ortaya koyan karar üzerine, benzer olayların yinelenmemesi için ne gibi önlemler alındığı bilinmemektedir. Ulusal yargı yerlerinin kesinleşmiş kararları ile "suçlu" bulunan kişilerin bu olaylardan sonra milletvekilliğine kadar uzanan görevler üstlendikleri anımsanırsa, ülkemizde yeterince siyasal denetimin de yapılmadığı kolaylıkla görülebilmektedir

⁶⁷ w.w.w.edb.adalet.gov.tr.

c. Felaketin Serpintileri

Osman Yağcı ve Diğerleri / Türkiye

AİHM'nin bu tür kararlarının ardından, uyuşmazlığın temelindeki aynı olaylardan kaynaklanan yeni başvurular da gelebilmektedir. Ümraniye'deki Hekimbaşı Çöp Toplama alanında 28 Nisan 1993 günü gerçekleşen metan gazı patlamasının neden olduğu toprak kayması sonucunda 39 kişinin yaşamlarını yitirdiği, bölge halkından birçoğunun yaralandığı yukarıda belirtilmişti. Olaylar sırasında aileleri ile birlikte çöplük yakınındaki gecekonuda oturan Osman Yağcı, Lütfullah Acar ve Cemil Öztürk adındaki kişiler de, patlama sonucunda eşlerini ve çocuklarını yitirmişlerdi.

Yakınmacılar öncelikle iç hukuk yolları içinde yitiklerini gidermeye çalışmışlardır. İstanbul İdare Mahkemeleri'nde açtıkları tam yargı davaları sonucunda istemlerinin bir bölümü kabul edilmiştir. İdare Mahkemesi, her başvurucuya 10.000.000 Türk Lirası maddi tazminat ve 100.000.000 Türk Lirası manevi tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır. Olayların meydana geldiği dönemde bu tutarlar sırasıyla 208. -ve 2.077- Euro değerinde bulunuyordu. Gerçekten çok büyük yitiklere uğrayan başvurucular için öngörülen giderimler son derecede anlamsız kalıyordu. Bu sonucu yeterli görmemeleri nedeniyle AİHM'ne başvurudular.

AİHM genellikle parasal konularda ulusal organların değerlendirmelerine çok fazla karışmamaktadır. Bu gibi olaylarda, en doğru saptamayı yerel yargıçların yapacağı görüşündedir. Tazminatlar ülkelerin genel ekonomik dengeleri ile bağlantılı konulardır. Strasbourg yargıçları kendilerinin bu koşulların çok uzağında bulduklarını kararlarında sık sık vurgulamaktadırlar. Ancak büyük oranda Öneriyıldız/Türkiye kararı ile örtüşen bu olayda Mahkeme, özellikle iki gerekçe üzerinde yoğunlaşmıştır. Birincisi, olaylardan sorumlu bulunan yöneticilerle ilgili yönetsel soruşturmanın ve ceza davasının izlediği süreçtir. Onca

kişinin ölümünden sorumlu bulunan sanıkların her birine İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi TCK'nın 230. maddesi uyarınca 9.70 Euro'nun karşılığı olan 610.000 TL tutarında para cezası vermiştir. Öneriyıldız kararında belirtildiği gibi bu cezalar da ertelenmişti. İkinci etken de başvurucular için kararlaştırılan parasal giderimlerin anlamsızlığı idi. Üye devletleri küçümseyen söylemlerden kaçınan mahkeme, olayın anlamsızlığını vurgulamak için gerek para cezasının, gerekse giderimlerin Euro karşılıklarını belirtmekle yetinmiş, başkaca bir yorum yapmamıştır. Mahkeme ayrıca kararlaştırılan yetersiz giderimlerin başvuruculara ödendiğine ilişkin dosyada herhangi bir bilginin yer almadığını da kararında yazmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, bu olayda, Türkiye'de ne suçlular cezalandırılmış olmaktadır, ne de yakınlarını yitiren kişilere sorumlu kamu birimlerince bir tazminat ödenmiştir. Bu saptamalardan yola çıkan Mahkeme, AİHS'nin 2., 6/1., 8., 13. ve 1 No'lu Ek Protokol'ün 1. maddelerine dayanan başvuruyu kabul edebilir bulmuştur.

ÇÖPLÜKLERDE
YAŞAM
VE ÖLÜM

Sonraki aşamada Hükümet ile başvurucular arasında dostça çözüm anlaşması bağlanmış ve Türk Hükümeti'nin, başvurucuların eşlerini, çocuklarını ve mülklerini yitirmelerine neden olan dava koşullarından dolayı duyduğu üzüntüyü belirterek,

- Lütfullah Acar ve hayatta kalan iki çocuğuna maddi ve manevi tazminat olarak 15.000 Euro, masraf ve harcamalar için 1.000 Euro;

- Osman Yağcı'ya maddi ve manevi tazminat olarak 17.500 Euro, masraf ve harcamalar için 1.000 Euro;

- Cemil Öztürk'e maddi ve manevi tazminat olarak 26.000 Euro, masraf ve harcamalar için 1.000 Euro ödemesi öngörülmüştür.

Bu çözümü sözleşme ve eki protokollerde tanımlanan insan haklarına saygı ilkesine uygun bulan AİHM, uzlaşmayı onaylamış ve başvurunun işleminden kaldırılmasına oybirliği ile karar vermiştir.⁶⁸

(Osman Yağcı ve Diğerleri/Türkiye, 2007)

6. Doğal Afetler Karşısında Devletin Sorumluluğu

Budayeva ve Diğerleri / Rusya

Kuzey Kafkasya'da bulunan Kabardey-Balkar Cumhuriyeti, tektonik bir bölge üzerinde kurulmuştur. Rusya'nın en zengin maden yataklarının bu yörede bulunması nedeniyle, metal ve kimya sanayi alanlarında çok gelişmiş bir ülkedir. Ayrıca besin üretimi ve ormancılık Kabardey-Balkar'ın önemli ekonomik etkinlikleri arasındadır. Aşağıda özetlenecek dava ile ilişkilendirilebileceği için, Elbruz dağında dağcılık ve kayak sporları yapıldığını, gelişmiş düzeyde seramik üretimi gerçekleştirildiğini belirtmekte yarar bulunuyor.

Başvurucular Khalimat Budayeva, Fatima Atmurzayeva, Raya Shogenova, Nina Khakhlova, Andrey Shishkin ve Irina Shishkina, Kabardey-Balkar Cumhuriyeti'ndeki Tyrnauz, kasabasında yaşamaktadırlar. Kasaba, ülkenin güney sınırını oluşturan Büyük Kafkasya Sıradağları'nın en yüksek doruklarındaki Elbruz dağının yakınında kurulmuştur. Tümü Rus yurttaşı olan başvurulardan Bayan Shogenova ise, Başkent Nalchik'te oturmaktadır. Belgelelere yansıyan bilgilere göre, 1937 yılından bu yana, her yıl, özellikle yaz aylarında, bölgede, çamur seli oluşmaktadır.

⁶⁸ Yargıtay Başkanlığı <http://www.yargitay.gov.tr/> Dışişleri Bakanlığı Çok Tarafli Siyasi İşler Genel Müdürlüğü tarafından yapılan çeviriden özetlenmiştir.